

УДК 796.015.15:615.45+355.233.22(477)

Журавель О.В., Логвиненко Ю.В., Олексенко І.М.

**НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ФАРМАКОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ
У НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ДИСЦИПЛІНИ
"СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА"
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ПРАКТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛАХ ОРГАНІВ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

Удосконалення підготовки правоохоронців нової генерації потребує пошуку нових підходів до навчального процесу. В контексті формування універсальної системи спеціальної фізичної підготовки її фармакологічне забезпечення розглядається як дієвий чинник зміцнення загального стану здоров'я курсантів і співробітників, складова базику вдосконалення прикладних рухових якостей.

Ключові слова: фармакологічне забезпечення, навчально-тренувальний процес, спеціальна фізична підготовка.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

Одним з дієвих чинників формування необхідного рівня професійної підготовленості курсантів вищих навчальних закладів МВС України є створення належних умов для функціонування цілеспрямованої системи фізичної підготовки протягом всього періоду навчання. Така система сприяє успішному формуванню у майбутніх офіцерів високого рівня професійних, морально-вольових і фізичних якостей, що в кінцевому результаті дає можливість суттєво підвищити ефективність виконання оперативно-службових завдань.

Аналіз практичної діяльності органів внутрішніх справ дає змогу стверджувати, що від рівня загальної фізичної підготовленості співробітників, стану їх здоров'я, залежить процес засвоєння ними бойових прийомів єдиноборств, який в більшості випадків вирішує долю заходів по припиненню протиправних посягань.

Останнім часом почастишали випадки активних силових протистоянь працівникам міліції з боку злочинних елементів, що потребує вдосконалення існуючих і пошуку нових шляхів підвищення рівня професійної, в першу чергу фізичної, підготовленості співробітників.

Недостатній рівень фізичної підготовленості курсантів вищих навчальних закладів та співробітників органів внутрішніх справ суттєво відображається на загальному стані їх здоров'я та, відповідно, на працездатності і спроможності ефективно виконувати службові обов'язки. Типовими "професійними" змінами у стані здоров'я співробітників міліції є порушення з боку серцево-судинної системи, нервової системи, опорно-рухового апарату, органів травлення та дихання.

Одним з ефективних шляхів покращення існуючої ситуації, на наш погляд, є створення універсальної системи професійної фізичної підготовки співробітників органів внутрішніх справ, базис якої закладається під час навчання у вищому навчальному закладі. Складовою частиною цієї системи повинно стати фармакологічне забезпечення навчально-тренувального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації і проведення занять з спеціальної фізичної підготовки в навчальних закладах і підрозділах органів внутрішніх справ достатньо широко висвітлені в вітчизняній і зарубіжній літературі, діючих нормативних документах [1, 2, 5, 6, 8, 9]. Можна з впевненістю констатувати, що діюча система фізичної підготовки, якщо так можна назвати розрізнені методики навчання курсантів в окремих навчальних закладах однієї країни, та методики подальшого вдосконалення і навчання в практичних підрозділах органів внутрішніх справ неефективні і повністю не забезпечують вирішення поставлених завдань [1, 3, 5, 9]. Причинами такого стану справ є ігнорування в навчально-тренувальному процесі курсантів і співробітників сучасних досягнень науки в галузі спортивної медицини і гігієни, основ теорії та методики побудови занять з фізичного виховання і спортивних тренувань [2, 5, 9].

Використання в навчально-тренувальному процесі курсантів і співробітників найпростіших і доступних фармакологічних засобів допоможе вирішити завдання збереження і зміцнення загального стану здоров'я та ефективного відновлення після значних фізичних та психоемоційних навантажень в процесі практичних занять та несення служби [4, 6, 7].

В існуючих літературних джерелах ця сторона навчально-тренувального процесу практично не висвітлюється і навіть не представлена оглядово [1, 2, 3, 5, 8, 9].

Формулювання мети роботи (постановка завдань). Мета роботи – обґрунтувати необхідність фармакологічного забезпечення навчально-тренувального процесу з дисципліни "спеціальна фізична

підготовка" у вищих навчальних закладах та практичних підрозділах органів внутрішніх справ України, як невід'ємної складової частини системи професійної підготовки правоохоронців, одного з дієвих резервів підвищення якості навчання і рівня бойової готовності.

Завдання роботи:

1. Визначити напрямки впливу застосування фармакологічних препаратів на навчально-тренувальний процес курсантів і співробітників міліції.

2. Сформулювати класифікацію основних фармакологічних засобів, рекомендованих до застосування.

3. Надати практичні рекомендації щодо підвищення якості навчально-тренувального процесу.

Організація досліджень.

Основні дослідження проводилися на базі навчально-наукових підрозділів Національної академії внутрішніх справ (м. Київ), полку міліції спеціального призначення "Беркут" ГУМВС України в м. Києві, УДСО ГУ МВС України в Київській області в 2010-2013 роках і мають узагальнений, суб'єктивний характер. Вони включали:

1. Власні спостереження авторів за навчально-тренувальним процесом.

2. Аналіз рівня фізичної підготовленості і загального стану здоров'я співробітників і курсантів.

3. Аналіз впливу застосування фармакологічних засобів на динаміку зміни показників рівня професійно-фізичної підготовленості і якості виконання службових обов'язків.

Виклад основного матеріалу дослідження. До вивчення питання про доцільність створення системи фармакологічного забезпечення навчального процесу курсантів і професійної підготовки співробітників практичних підрозділів органів внутрішніх справ нас спонукали безпосередні спостереження за динамікою показників рівня фізичної підготовленості курсантів протягом всього періоду навчання і в наступні роки під час проходження служби. Розроблена і апробована в Київському інституті внутрішніх справ (1999-2006 рр.), вдосконалена в інституті підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та внутрішніх військ Національної академії внутрішніх справ (2006 р.-по теперішній час) авторська (Закорко І.П., Журавель О.В.) методика викладання навчальної дисципліни "спеціальна фізична підготовка" базується на ідентифікації навчального процесу і подальшого підвищення професійного рівня з багаторічною підготовкою висококваліфікованих спортсменів в професійному і олімпійському спорті.

Базовим матеріалом наших досліджень є позитивний досвід процесу підготовки висококваліфікованих спортсменів, які проходили навчання і тренування в інституті з таких професійно-прикладних видів спорту як дзюдо, боротьба самбо, бігові види легкої атлетики, сучасне п'ятиборство, плавання. До "професійних" тренувань спортсменів, які вже мали "тренувальний" і "змагальний" досвід до навчання в інституті долучалися також найбільш підготовлені курсанти і ті, хто виявив бажання набути протягом навчання спортивну кваліфікацію. З іншого боку, навчальний процес для основної маси курсантів базувався на принципі поєднання в єдину систему всіх видів навчальних і поза навчальних занять, фізкультурно-масових і спортивно-оздоровчих заходів з обов'язковим використанням змагальної практики як складової підготовки і виду контролю.

Об'єктивні умови загального навчального процесу курсантів і проходження служби співробітниками практичних підрозділів органів внутрішніх справ а саме: значні фізичні і психологічні навантаження; відсутність постійної можливості дотримуватися устанавленого режиму відпочинку, харчування і тренувань; необхідність якісного лікування травм та гострих захворювань; постійної підтримки належного рівня "фізичної форми"; є визначальними в необхідності пошуку адекватних резервів для підтримки працездатності і життєдіяльності.

Будь які фармакологічні засоби повинні застосовуватися лише після консультації з лікарем. При цьому обов'язково слід враховувати індивідуальні морфологічні особливості, спостерігати за реакцією організму на той чи інший препарат з метою можливості подальшої розробки індивідуальних фармакологічних схем. Важливою вимогою до фармакологічних засобів є їх відсутність у переліках небезпечних або заборонених препаратів, наявність в аптеках, доступність за ціною, природність походження, відсутність або мінімальна кількість протипоказань та побічних ефектів.

Основними групами рекомендованих фармакологічних препаратів є: вітаміни та їх комплекси; мікроелементи; адаптогени, в основному рослинного і тваринного походження; препарати пластичної дії; препарати енергетичної дії. Як окрему групу фармакологічних засобів слід розглянути мазі, гелі, креми і розтирання, які використовуються не тільки для відновлення при лікуванні травм, а і для профілактики травматизму під час занять і проходження служби. За періодичністю вживання фармакологічні засоби можна розділити на такі, що вживаються постійно (наприклад вітаміни та мікроелементи), періодично (наприклад: препарати пластичної дії, адаптогени), штучно в разі необхідності (наприклад: протизапальні та знеболюючі препарати).

На наш погляд, слід також провести чітке розділення між загальноприйнятими у спорті, фізичному вихованні і традиційній медицині поняттями фармакологічного забезпечення, яке

застосовується і в наших дослідженнях, з так званими "нетрадиційними" розробками для, які не мають під собою а ні наукового, а ні практичного підґрунтя.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Результати проведених досліджень дають змогу стверджувати, що застосування фармакологічних засобів в навчально-тренувальному процесі курсантів і співробітників практичних підрозділів органів внутрішніх справ з дисципліни "спеціальна фізична підготовка", є дієвим резервом підвищення рівня їх професійної фізичної підготовленості і загального стану здоров'я. Запропоновані нами корективи в систему професійної фізичної підготовки полягають в:

1. Створенні належних умов для дотримання вимог гігієни праці в залежності від особливостей навчального процесу або несення служби в практичному підрозділі.

2. Формування умов для прояву особистої зацікавленості і контролю з боку суб'єктів навчально-тренувального процесу за дотриманням розпорядку дня, а саме: режиму тренувань, раціонального харчування, відпочинку і сну.

3. Індивідуалізації навчально-тренувального процесу, яка полягає в підборі комплексів вправ, прикладних рухів, інших рекомендацій, в тому числі і по вживанню фармакологічних препаратів.

Перспективними, на наш погляд, напрямками подальших досліджень можуть бути:

1. Розробка комплексної програми фармакологічного забезпечення навчально-тренувального процесу курсантів і співробітників органів внутрішніх справ з дисциплін професійно-прикладного напрямку.

2. Уніфікація змісту професійно-прикладних фізичних вправ і рухових навичок, максимальне наближення їх до реальних професійних вимог і можливостей практичного виконання.

3. Вивчення можливостей створення єдиних вимог до зовнішнього вигляду шляхом регуляції зросто-вагових показників співробітників органів внутрішніх справ.

4. Розробка моделі індивідуальної фармакологічної карти для кожного курсанта і співробітника органів внутрішніх справ.

Використані джерела

1. Ануфрієв М.І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ: [навч.-метод. посіб.] / М.І. Ануфрієв. – К.: РВВ. МВС України, 2003. – 440с.
2. Ануфрієв М.І. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ: [навч. посібник] / Ануфрієв М.І., Бутов С.Є., Гіда О.Ф., Решко С.М. – К.: Національно академія внутрішніх справ України, 2003. – 338 с.
3. Безпалій С.М. Ефективність фізичної підготовки викладацького складу вищих навчальних закладів МВС України / С.М.Безпалій // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Науковий журнал. – 2012. – №9. – С.19-24.
4. Уилмор Дж. Х. Физиология спорта и двигательной активности / Дж. Х. Уилмор, Д.Л. Костил. – К.: Олимпийская литература, 1997. – 504 с.
5. Жевага С.І. Формування стійкого інтересу до занять фізичною підготовкою у слухачів і курсантів системи навчальних закладів МВС України: [навч. посібник] / С.І. Жевага – К.: РВВ КІВС, 1999. – 40 с.
6. Загорко И.П. Боевая подготовка сотрудников органов внутренних дел Украины: проблемы и перспективы / Загорко И.П. // Физическое воспитание студентов. Научный журнал – 2010. – №1. – С.49-51.
7. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте / Платонов Владимир Николаевич. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 808 с.
8. Наказ МВС України № 318 від 13.04.2012. "Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України". – К.: РВВ МВС України, 2012. – 37 с.
9. Фізична підготовка викладацького складу вищих навчальних закладів МВС України / [С.І.Жевага, К.В.Пронтенко, С.М. Безпалій та ін.] навч.-метод. посібник. – Житомир: ЖВІ НАУ, 2013. – 232 с.

Zhuravel O.V., Logvinenko Y.V., Oleksenko I.M.

NECESSITY OF PHARMACOLOGICAL PROVIDING OF STUDY-TRAINING PROCESS ON DISCIPLINE THE "SPECIAL PHYSICAL PREPARATION" IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS AND PRACTICAL SUBDIVISIONS OF INTERNAL AFFAIRS BODIES OF UKRAINE

Perfection of preparation of law enforcement officers of new generation requires the research of new going near an educational approach. Considering the formulation of the universal system of the special physical preparation the pharmacological provision is regarded as one of key factors in improving the overall health and perfection of motor abilities of militiamen.

Keywords: *pharmacological provision, study-training process, special physical preparation.*

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.